

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Rvperti Ab||batis Monasterii || Tvitiensis Ordinis S.
Benedicti The||ologi antiqui, Opera duo, ut egregia sanè,
ita diu desiderata, multoq[ue] || labore perquisita, ac
sumptu haud ita modico ...**

Rupert <von Deutz>

Colonia, M. D. XXVI.

VD16 R 3796

Rvperti Abbatis Tvitiensis De Glorificatione Trinitatis, & processione sancti
spiritus. Liber .II.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71860](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71860)

Item de eodem dicto. et quod spiritus sanctus tunc primū appellatus fuerit paraclētus, id est, consolator, eo quod sit ipse peccatorum remissio, quam videlicet remissionem peccatorum non dabat prius, nondum glorificato Jesu. Ca. XIX.

Io. 16

Ca huius nominis paraclētus

igitur, ut aliquid dicamus dignum tanta gravitate oris ipsius domini, sed ego veritatem dico vobis, expedit vobis, simul & illud pendere operæ precium est, quia nusquam ante illam sacratissimam cœnam, in qua sermonem hunc habuit, spiritum sanctum paraclētum nuncupavit. Eruditę mentis est, sentire causam nominis huius, scilicet paraclēti, quod latine dicitur consolator. Quā videlicet causam sentiens, simul etiā percipiet, quia multum pertinuit ad rem, ut tali in tempore potissimū (quod ante non fecerat neq; per semetipsum, neq; per prophetas) spiritum sanctum paraclētum nuncuparet. Quale enim tunc erat tempus, vel quid illo tempore agebatur? Tempus erat passionis, tempus glorificationis: et tē hora eius instabat, ut per mortis passionem transiret ex hoc mundo ad patrem, & ideo tali transitu mox transiret, ut acciperemus peccatorū remissionem. Neq; enim aliter nobis peccata remitterent, aut remittuntur, nisi per sanguinem eius. Et quæ rogo prima vel maxima est sanctorum omnium consolatio, nisi peccatorū remissio? Cum igitur dicit, si enim non abiero, paraclētus non veniet ad vos, sic intelligi vult, ac si dixisset, si enim per passionem mortis non transiret ex hoc mundo, neq; vobis, neq; antiquioribus, neq; venturis post vos, dabitur spūs sanctus secundum hoc datum, quod est peccatorū remissio. Quam propter causam recte dicitur & vere est consolator. Cūq; protinus subiungit: si autem abiero, mittam eum ad vos, hoc patenter enunciat, quod ab ipso procedat hic consolator. Hic spiritus sanctus peccatorum remissor & ipsa remissio. Et quis, nisi infidelis, dubitare aut nescire vellet, quod de ista persona, de isto filio dei, peccatorum nobis remissio processerit? Nonne hoc ipsam nobis luce clariū facit veritas euangelij, cum ipse, qui dixerat, si autem abiero mittam eum ad vos: postquam abiit, rediens & stans in medio discipulorū suorum, insufflans & dicens, accipite spiritum sanctum, statim subiunxit, quorum remisistis peccata, remittuntur eis? Et quidem spiritus sanctus non est flatus corporeus, veruntamen per hoc verbum, quod dictum est, insufflauit, duo hæc nobis dat intelligi, & quod ex ipso procedat ista paraclēsis, & quod per hunc spiritum sanctum tam facile sit omnia peccata dimitti, quā facile, cum vult, insufflare potest aliquis. Succurrunt multa cum ratione famulancia veritati huic, & ideo ut sermo, plixus minus fastidiosus sit, quasi respiciendū ē, faciēdo finem pñtis libelli.

Cōvincit error grecorū

Ioh. 20. Insufflauit cur dictū est.

RVPERTI ABBATIS

TVITIENSIS DE GLORIFICATIONE TRINITATIS, & processione sancti spiritus. Liber .II.

De thesauro nominis domini, quem qui thesaurizant sibi ipsi, iuxta beatum Job reges et consules siue principes sunt. Caput .I.

Iob. 3.

VI THESAVROS. NOMINIS TVI fideliter thesaurizant sibi, o Trinitas deus, ipsi reges, ipsi consules siue principes sunt: De quibus beatus Job, firmis talium diuitum esse cupiens loquitur. Nunc enim dormiens silerem & somno meo quiescerem cum regibus & consulis terræ, qui ædificant sibi solitudines: aut cū principibus, qui possident aurum & replent domos suas argento. Quid ego tantillus, qui thesaurum hunc inuenisse me arbitror, absconditum in agro, sicut præscripsi in præcedenti libro? Putas ne sperare audeam, quod cum possedero aurum hoc, & domū meam replevero huiusmodi argento, dormiturus sim in silentio, & requieturus in somno meo cum illis regibus & consulis terræ: q; semetipos regere, & alijs suo quilibet potest.

somno meo cum illis regibus & consulis terræ: q; semetipos regere, & alijs suo quilibet potest.

pore nouerunt consulere: cū illis principibus, id est, sanctis doctoribus, qui ut auz hoc & argentū possiderent, ædificauerunt sibi solitudines sanctæ contemplationis, iuxta illā sententiam ueram, Scribe sapientiam in tempore otij, & qui minoratur actu, ipse percipiat eā. ¶ **O** si fiat iuxta præuisum olim memorandi Oromatis prælagiū. Vtinā Iesu Christe, cū ctarum dominus mansionum, qui ostiarius ipse es & ostium, adducas me in domum illoꝝ usq; ad pedes, ne dicam confessum ipsorum, scilicet regum iam dictorum consulumq; ac principū, cum sponione hac, Ingredieris in abundantia sepulchrum. Hac igitur spe ceptum fidelis sermo peragat cursum, & procedentis spūs sancti cum laude & gloria summa trinitatis, quoad potest, personet præconiū, scrutetur de sanctis scripturis testimoniū. ¶ **Q**uod non minus a filio q̄ a patre procedat spiritus sanctus, & de eo quod ait filius, quem ego mittam uobis a patre spiritum ueritatis qui a patre procedit. Cap. II.

Am de processione, qua procedit in remissionem peccatoꝝ, pauca dicta sunt & adhuc aliqua dicenda sunt, pro astipulatione ueritatis huius, quod non minus a filio q̄ a patre procedat hic unus idemq; spūs. Dixit em̄ ipse filius, Si em̄ non abiero, paracletus non ueniet ad uos: si aut̄ abiero, mittam eum ad uos. Et de hoc iam dictū est. Restat, ut eiusdem filij dictū pro hoc ipso negotio ad medium deducamus, cui fortiter inniti uisi sunt sibi, qui dixerunt, q̄ a solo patre, & non etiam a filio, procedat spūs sanctus. Cum uenerit paracletus, quem ego mittam uobis a patre, spiritū ueritatis, qui a patre procedit. Ecce (inquiunt) quomodo distinxit, q̄ diligenter expressit. Nā dixit quidem, quem ego mittam uobis, sed addidit a patre. Sed nec semel dixisse cōtentus, ne parum expressisse uideretur, subiunxit, Qui a patre procedit. ¶ Itaq; ad confirmādum quod æque a filio, ut a patre, procedat spūs sanctus, par̄ illis est, quod dixit filius pluribus in locis, ego mittam uobis: nisi rationem demus, cur uel quid intendens addiderit, qui a patre procedit. Magna plane quæstio, & ad soluendū esset difficilis si iam constaret, & nos concederemus, quod ubicunq; nominatur pater, una tantū persona debeat intelligi, scilicet deus pater unici filij Iesu Christi. ¶ At uero, sicut apostolus dicit, unus deus & pater omnium: & nos in oratione dominica dicimus, diuina institutione formati: pater noster q̄ es in cælis: discere accipiendū est nomen patris, ut alias intelligitur formati: pater noster q̄ adoptionis, alias pater unici & consubstantialis filij. Deniq; nobis, qui non nati, sed adoptati sumus, pater est unus idemq; trinus deus, pater & filius & spūs sanctus: illi aut̄, qui solus est naturalis filius, una persona pater est, & ad illū unicum filium relatiue pater dicitur. Discretionis huius signū hoc est. In euangelio est, ubi cum additamento possessiui pronominis dicat hic filius, pater meus uel patris mei: & est, ubi dicat, pater, uel patrem, & a patre: sicut hic absq; additamento huiusce pronominis. ¶ **Q** si diligenter discreueris, per pulchrū est animaduertisse, quia cum signanter dicit pater uel patris, cum prepositiōe hac meus uel mei, ea, quæ tunc loquitur, longe cōmunionem excellunt nostræ fraternitatis, scilicet, ut qualia tunc loquitur, nemini nostrū, qui per gratiam fratres eius uel filij dei nominamur & sumus, loqui fas aut licitum sit. Exempli gratia. Pater meus (inquit) usq; modo operatur. Quod deinde sequitur, & ego operor. Et. Amen amen dico uobis, nō potest filius a se facere quicquā, nisi quod uiderit patrem facientem. Et subinde, sicut em̄ pater suscitatur mortuos & uiuificat, sic & filius quos uult uiuificat, hæc & cætera quæ sequuntur, cui filioꝝ dicere unquam licuit aut licebit nisi huic unico filio dei: Vbi uero absq; pronomine possessiui dicit, pater, sic loquitur humiliora de se, ut pene congruant uel imitantia sint paruitati nostræ, quorū frater dignatur dici uel esse. Exempli gratia. Et sicut mandatum dedit mihi pater, sic facio. Humiliora nanq; sunt hæc, & assumptæ humanitatis humilitatem, qua sine dubio maior est unus deus pater & filius & spūs sanctus, sonant ea quæ ibidem loquitur, scilicet hæc. Si diligeretis me, gauderetis utiq; quia uado ad patrem, quia pater maior me est. Iam non multa loquar uobiscum, Venit em̄ princeps mundi huius, & in me non habet quicq; & c. Promptum esset discretionem istam, fere ubiq; obseruatam, in scriptura euangelij, nisi longum nimis uideretur legenti: præsertim cum ex paucis istis cōmonitis, cætera per semetipsum ualeat experiri, Qui et̄i cantare consueuit ex persona filij, ros

Aedificare solitudines qd̄ ē. Ecclē. 38. Reuelationis prælagium.

Iob. 5.

Iohan. 16.

Argumentatio Græcorū. Iohan. 17.

Responsio

Ephē. 4. Pater, quicq; sonat, quicq; totius trinitatis nomen est

Differēs locutio, pater, & pater meus.

Iohan. 1.

Iohan. 14.

B. filij, ros

Iohan. 4 filij, rogabo patre, & alium paracletum dabit uobis. Itemq; meus cibus est ut faciam uoluntate patris mei, sciat Euangelista non sic scripsisse, meus cibus est, ut faciam uoluntate patris mei, sed uoluntate eius quae misit me: neque scripsisse rogabo patrem meum (cum rogare sit naturae inferioris, & rogatio eius, sacrificium passionis eius fuerit) & ego rogabo patrem (inquit) & alium paracletum dabit uobis.

Item de eodem dicto contra hereticos, quia non sequitur, spiritum sanctum non procedere a filio, propter id quod ait, qui a patre procedit, immo sequitur spiritum sanctum deum esse, quia a diuinitate procedit.

Caput .III.

Rogo quoniam de procedente spiritu sancto dixit, quem ego mittam uobis a patre, & meo non addidit, itaque quod a patre procedit, & meo non apposuit: sic tuta & uerida fides recte intelligit, a patre, ac si dixisset, a diuinitate, quae scilicet diuinitas una patris & filij substantia est. Requiritur nunc intentio uel causa propter quam dixerit hic ille testis fidelis, quia spiritus sanctus a patre procedit: & tunc sic sonabit, sic audietur dictum istud ei qui habet aures audiendi, ut uere uox firmamenti, uere sonus sublimis dei.

Christi testimonium contra haereticos

Iohan. 18.

Iohan. 8.

Iohan. 17.

Iohan. 3.

Et filius & spiritus sanctus uere deus est.

Apoca. 12.

Quae nam intentio uel causa est, nisi ipsa propter quam natus est, & in hunc mundum uenit, scilicet testimonium perhibere ueritati? Sic enim dixit: Ego in hoc natus sum, & ad hoc ueni in mundum, ut testimonium perhibeam ueritati. Cuius uidelicet testificandae ueritatis quae summa est, nisi quod sit unus uerus deus pater & filius & spiritus sanctus? Nimis ad testimonium huius ueritatis, magnifice pertinet illud, quod idem filius dei & de semetipso dixit: ego enim ex deo processi, & de spiritu sancto testificatus est, qui a patre procedit. Quid enim o haereticus? Arriani qui dixit, quia spiritus sanctus deus non est. Quid (inquit) o insensatus? Quid aliud quam deus ex deo processit aut procedit? Quod natus est ex carne, caro est. Et quod natus est ex spiritu, spiritus est. Sic proculdubio quod processit & quod procedit ex deo, deus est. Processit autem ex deo filius, procedit spiritus sanctus. Ergo deus est dei filius, ergo deus est spiritus sanctus. Ecce quod breue dictum, quod magnum sonat testimonium: Breue dictum est, ego ex deo processi, & magnum phibet testimonium ueritati, quod filius dei deus sit. Breue dictum est, qui a patre procedit, & magnum phibet testimonium ueritati, quod spiritus sanctus deus sit. Magna haec uox (ut supra dictum est) firmamenti, magnus hic sonus sublimis dei, super serpentem antiquum detonans, qui uictus est & de caelo proiectus est in terram, & super aquam doctrinae nequam, quam misit ex ore suo tanquam flumen post mulierem, id est, ecclesiam, ut faceret eam trahi a flumine, & hac uoce confortata terra, adiuuit mulierem, aperiens os suum, & absorbens illum flumen, conuenientibus scilicet patribus de toto orbe terrarum, tanta cum oris apertura, ut per testimonia scripturarum ad nihilarent blasphemias haereticorum, quorum deterrimifuerunt Arriani, & post illos Macedoniani, qui dixerunt creaturam esse dei filium, creaturam & non deum esse spiritum sanctum.

Item de eadem sententia, quo pertinuerit, ut in illa sacratissima coena, qua tradebatur non contentus dixisse, quem ego mittam uobis, addidit dicens, qui a patre procedit.

Caput .IIII.

Taque illud, quod cum dixisset dei filius, paracletum ego mittam uobis a patre, & addidit uel repetiuit dicens: qui a patre procedit.

Hic definit.

adde rem, dei seu patris.

Mar. 9.

Cur dixit Christus, qui a patre procedit.

Et a filio non procedit, uerum etiam amplius magnificandam demonstrat maiestatem procedentis, ne putet quis et dicat haereticus, qui sperat ab homine, et non procedit ab ipsa substantia. Et ecce per simile hoc, quod dicimus, non nihil adiuuatur intelligentia fidei. Apud Marcum Euangelistam cum dixisset, Quisquis unum ex huiusmodi pueris receperit in nomine meo, me recipit, continuo subiunxit: Et quicumque me suscipit, non me suscipit: sed eum qui me misit. Humilis enim erat homo inter homines, mortalis inter mortales apparebit, et homo tantum uidebatur, et deus esse non agnoscebatur. Proinde ne diceret aut cogitaret quis: quid pro magno reputas te suscipi, aut quid magnum est in nomine tuo quenquam recipi, cum et tu homo sis ut isti, quos uis in nomine tuo recipi. Recte & oportune persecutus est, et qui me suscipit, non me suscipit, sed eum qui me misit. Similiter quando haec dicebat, quando paracletum spiritum sanctum promittebat. Nonne et multo magis homo infirmus et quasi nouissimus uirorum apparebat illa, qua tradebatur, uel per ra, in

ra, in illa sacratissima cœnar. Nonne (inquam) tunc maxime in infirmitate nostra laborabat, & non erat species ei neq; decor, unde & uidimus eum (inquit Propheta) & non erat aspectus, & desiderauimus eum depectum & nouissimū uiros, uirum dolorum & scientem infirmitatem, & quasi absconditus uultus eius, & despectus. Proinde ne maiestas spiritus sancti maior uideretur uel tunc presentibus uel post futuris, ex eo quod homo eiusmodi dixisset, quē ego mittam uobis, recte & necessario addidit, à patre: & repetens, qui (inquit) à patre, id est, ab altissima procedit diuinitate, unde & credi uel agnosci debet quid sit altissimus ipse. Per hoc ergo simile, sicut iam dictum est, fides debet, ut firmior sit, adiuuari præsertim, quia non, sicut ubi dixit, & qui me recipit, quasi quandam negationem suppositum fuit dicēs, non me recipit, sed eū qui me misit: non enim (inquit) sicut illic ita & hic tali locutione usus est, ut diceret, quē ego mittā uobis, non ego mittā, sed is qui me misit.

¶ Item filium fontem esse processionis huius, sicut est & pater: Psalmista dicente, quoniam apud te est fons uitæ.

Ca. V.

T igitur hauriamus uitam, & bibentes non sitiamus unquam, accedamus tam scienter quā fideliter ad hunc procedentē, non dubitantes filiū æque ut patre huius esse processionis fontem. Vnde & cum Psalmista dicamus tibi domine, quoniam apud te est fons uitæ. Vita enim spiritus sanctus est: & fons uitæ filius dei est: & dominus cui hæc loquitur, domine in celo misericordia tua, & cætera, usq; in ebriabuntur ab ubertate domus tuæ, & torrente uoluptatis tuæ potabis eos, quoniam apud te est fons uitæ, deus pater est. Sic ergo in hoc psalmo intelligimus fontē apud dominū, sicut in Euangelio, uerbū apud deum: flumen & de fonte, & de fontis uena procurrit, spiritus sanctus & de filio & de patre procedit. Flumen inquit, uerbi gratia: phison siue gyon profluit de fonte qui est apud paradysum: Fluminis impetus, qui lætificat ciuitatē dei, procedit de fonte qui est apud dominū, de uerbo quod est uel erat apud deū. At tamē similitudo hæc non est omnino perfecta. Nam paradysus & fons, terra & aqua, diuersa est substantia. Et fluuius localiter egreditur de fonte siue de terra illa. Fons autē & dominus, apud quem est fons uitæ, & ipsa uita scilicet spiritus sanctus, una substantia est. ¶ Vide nunc ordinē siue iuncturā uerborū. Cum dixisset: Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, & torrente uoluptatis tuæ potabis eos, cām subiunxit, cur hoc deberet & unde posset fieri, dicens: Quoniam apud te est fons uitæ. Nam pro posse siue possibilitate talē præsens coniunctiua structurā facit. Dixi, torrente uoluptatis tuæ potabis eos, id est, perfectā & inestimabilem iocunditatem eis dabis: & hoc bene poteris facere, quoniam apud te est fons uitæ, de quo procedit spiritus sanctus, qui ipse est torrentis uoluptatis tuæ. Pro causā uero sic. Dixi, potabis eos, & hoc iccirco debes facere, quoniam ipsi credunt & confitentur, quod sit apud te ille fons uitæ.

¶ Ad eandem ueritatis rationem pertinere quod clamās dixit fons ille, si quis sitit, ueniat ad me, & bibat, & de fontis eiusdem apertione.

Ca. VI.

Omnē hoc est quod clamans dixit fons ille, filius ipse: Si quis sitit, ueniat ad me, & bibat. Qui credit in me, sicut dicit scriptura, flumina de uentre eius fluent aqua uiuæ. Cui rogo magis uel melius congruit quā fontis, ut dicat, si quis sitit, ueniat ad me, & bibat? Habet enim fons quod de semetipso effundat, habet (inquam) fons uitæ, qui apud te est domine, uitam, id est, uiuificantem spiritum qui ex ipso procedat & in os sitientis siue bibere uolentis, id est, in interiora animæ credentis, desiderantis, & uiuere uolentis, larga dignatione influat. ¶ Hinc & apud Zachariam Propheta scriptum est. In die illa erit fons patens domui Dauid & habitantibus Hierusalem, in ablutionem peccatoris & menstruatæ. Gaudemus enim, nomine fontis CHRISTVM dei filium in hac ratione designari, dum hoc intendimus quod nulli dubium esse debuerit, quod nunc Ecclesia Catholica firmiter credit, quia spiritus sanctus non minus à filio quā à patre procedit. Primū, in remissionem peccatorū, de quo uidelicet dato eiusdem spiritus sancti, & hic propheta dicit manifeste, in ablutionem peccatoris & menstruatæ, scilicet populi utriusq; peccatoris, populi gentilis: menstruatæ, synagogæ: cuius ex nobilioribus filijs unus Esaias, hoc ipsum confitetur et dicit, Et facti sumus ut immundi omnes nos, et

B 2 quasi

leget minor

Domine apud te est fons uitæ Psal. 35.

Gene. 2 Psal. 45

Psal. 35

Iohan. 7 Siquis sitit, ueniat ad me

Zach. 13 Fons patens in ablutione peccatoris & menstruatæ.

Esa. 64

quasi pannus menstruatae omnes iustitiae nostrae. Sed nec illud ignotum esse debet, quando uel ex quo die fons iste patens factus sit, & peccatorem siue menstruata abluerit, quoniam sic dictum est. In die illa erit fons patens domui David. Nimis dies illa nunc est, dies glorificationis Iesu Christi domini nostri, ex quo exaltatus a terra ut omnia traheret ad se, cum emisisset spiritum, unus militum lancea latus eius aperuit, & continuo exiit sanguis & aqua. Tunc fons iste patens factus est, & ex tunc patet: quia non ante, sed ex tunc spiritus sanctus in remissionem peccatorum datus est. ¶ Eatenus quippe (ut iam dictum est & saepe dicendum semper) sciendum est) in diuisiones quidem gratiarum spiritus idem patribus & prophetis datus erat: sed huius dati, quod est ablutio, tam peccator eatenus quam menstruata expers fuerat. Hinc est illud dictum, nondum enim erat spiritus sanctus datus, quia Iesus nondum fuerat glorificatus.

¶ **Be proprietate fontis illius qui est apud te domine, & de equiuocatione fontium in scripturis, ut illic hauriat aquas in gaudio de fontibus saluatoris.**

Caput .VII.

Homines sancti quod dicuntur fontes

Esai. 48.
Psal. 17
Iohan. 4

Psal. 57
Zach. 12.
Ratio ad obsequium de fontibus
Iohan. 7.

1. Pe. 1.
Iohan. 4.
Aqua uiuificans.

Psal. 64

Iohan. 7.

Orte dicit aliquis. Multorum communis appellatio, mystica est fons: etenim multi in scripturis fontes nominati sunt: multi (inquam) sancti homines, scilicet prophetae & apostoli, nomine fontium significati sunt. Exempli gratia: Haurietis aquas in gaudio de fontibus saluatoris. Item in Psalmo: Et apparuerunt fontes aquarum. Ipse quoque saluator mulieri Samaritanae loquitur. Qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in aeternum: sed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquae salientis in uitam aeternam. Quomodo ergo, pro documento processionis spiritus sancti, dum astruere uolumus, quod non minus a filio quam a patre procedat idem spiritus sanctus, tantopere gaudeamus de significatione filii, uocabulo fontis, quia sic scriptum est: quoniam apud te est fons uitae: & in illa die erit fons patens domui David, & habitantibus Hierusalem, in ablutione peccatorum & menstruatae: ¶ Ad haec (inquit) Magna distantia est fontis qui est apud deum, & ceterorum fontium: qui omnes, ut efficerent fontes, de plenitudine eius acceperunt. Denique cum & in hoc multum ab illo differant, quod omnes (ut iam dictum est) de plenitudine eius acceperunt, & adhuc multae sint differentiae illorum, maxima haec distantia est, quam protinus dicam. De illo fonte unico, qui erat & est apud deum, ipso profundo corde patris, non solae uoces aut uerba, sed ipsa procedit substantia spiritus sancti. De fontibus autem alijs, tantummodo uoces seu uerba spiritus sancti: Nimis omnes scripturae ueritatis, quas utique per os sanctorum hominum locutus est spiritus inspirator ueritatis. ¶ Proinde diligenter perpende uerba haec. Sed aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquae salientis in uitam aeternam. Hoc ita recte intelligit. Gratia spiritus sancti quam dabo uel dare potero ei (ille enim spiritus ex me procedit) non est nec erit sicut spiritus huius mundi siue sapientia seculi, quae non uiuificat, sicut aqua putei huius quam hauris, non facit tibi ut non iterum sitias, sed facit in eo gratia eadem intelligentia scripturae uiuificae, quae uidelicet intelligentia sic pseruat, sicut de fonte aqua profluere non cessat, ut loquendo siue etiam scribendo, quasi quibusdam riuus, prae multitudine, id est, multorum irriget animas: fiatque quod dictum est per Psalmistam: Riuos eius inebrians multiplicata genimina eius: in stillicidijs eius laetabitur germinans. Et hoc quidem facere potest quisque fontium, scilicet sanctorum hominum, qui a deo inspirati sunt, profundero doctrinae riuulum, proferre sermonem bonum: ipsum autem spiritum sanctum homo homini perferre non potest, quantocumque dono eiusdem spiritus abundet, nisi solus ille & unicus fons uitae qui apud te domine est.

¶ **Be eo quod ait. Euangelista: hoc autem dixit de spiritu quem accipiunt erant credentes in eum.**

Caput .VIII.

Proinde ualde diligenter attendendum est illud, quod ubi dixit fons ille (sicut supra memoratum est) clamans in templo in magno die festiuitatis, si quis sitit ueniat ad me, & bibat, qui credit in me, sicut dicit scriptura, flumina de uentre eius fluent aquae uiuae, protinus Euangelista subiunxit. Hoc autem dixit de spiritu, quem accipiunt erant credentes in eum. Denique potest quidem simpliciter & absque ostendiculo in pace fraterna suscipi siue intelligi, quod illud totum de spiritu sancto clamauerit, sed ubi distantia

nantia sit siue contra dissonantes declamandū est, quemadmodū hic dum agimus de processione spiritus sancti, caute discernēdū est, quia non solū unū, sed quodammodo domi- no dixit. Si quidē in ipso literali sensu aliud est bibere, & aliud est flumina fundere, sicut ali- ud est accipere, & aliud dare uel reddere. ¶ Quia ergo nec sic Euangelista scripsit: hæc au- tem dixit de spiritu, sed hoc dixit de spiritu, libera patet expositio, quia quod clamauit do- minus, si quis sitit, ueniat ad me, & bibat: sine dubio de spiritu dixit testificans, quod spiritus sanctus de ipso procedat: Quod autē subiunxit, qui credit in me, flumina de uentre eius flu- ent aquæ uiuæ, itē de spiritu dixit, sed hoc sensu, quod non ipse spiritus, sed uox uel doctri- na spiritus sancti, de uentre uel ore hominis inspirati sese effundat, iuxta quod alibi dicit: Spiritus ubi uult spirat, & uocē eius audis. Sicut em̄ uox per hominē sonans spiritu sancto inspiratum, uerbi gratia Prophetā siue Apostolū, & proloquens siue sapientiæ siue scienti- æ sermonē aut quodlibet de generibus linguarū, non est ipsa substantia spiritus sancti in anima, prout uult spirantis: sic flumina credentis de uentre fluentia, non est ipsa substantia aquæ, quā fons ille dat, uel ad quā inuitat, dicendo, si quis sitit, ueniat ad me, & bibat: Atta- men & uox quam audis, flumina quæ per uocē loquentis hominis diffunduntur, recte si- gnantur nomine spiritus, eo uidelicet locutionis modo, quo plærūq; solemus efficiens ex- primere per id quod efficitur, ueluti cum ferrum calens dicimus ignem, & aquam frigore concretam dicimus hyemem.

¶ Quod de uentre credentis in filium dei solummodo sacramenta scripturarum, quæ per spiritum sanctum administrata sunt: de illo autem fonte, id ē, filio dei, ipsa quoque procedit substantia spiritus sancti.

Ca. IX.

Igitur ab illo fonte qui deus & homo est, multū (ut iam dictū est) cæteri omnes differunt, quicunq; fontes dicti sunt, uel dici meruerunt. Quia uidelicet de fontibus illis tantūmodo flumina aquæ uiuæ fluxerunt, quæ non sunt ipsa substantia spiritus sancti, sed administrata per spiritū sanctū sacramenta scripturarū: ab illo autē & ipsa substantia spiritus sancti procedit, quia deus est, & flumina scripturarū uoce corporea fluxerunt, quia homo est. ¶ Et multa quidē sunt huiusmodi flumina de uentre il- lius, & de uentre credentis in eū fluentia, sed quatuor sunt fluminū cunctoꝝ capita, id est, flumina principalia: flumina (inquā) id est, sacramenta. Sicut em̄ unus est fons siue fluuius, qui egrediebatur (inquit scriptura) de loco uoluptatis ad irrigandum paradysum, qui inde diuiditur in quatuor capita, id est, principalia flumina: sic de multis uel multiplicibus sacra- menti quatuor sunt præcipua CHRISTI sacramenta, quibus intendit om̄is scriptura diuinitus inspirata, scilicet incarnatio eius, passio eius, resurrectio eius, ascensio eius. Hæc flumina tam de uentre eius q̄ de uentre credentis in eū fluere non desinunt, & uocē spiri- tus sancti tam per os eius q̄ per os credentiū in eum Apostoloꝝ hæc sacramenta prædican- tis, totus mundus audiuit, hoc interim excepto, quod ex abundantia est astruere, quia sacra- menta hæc ex ipso sunt condita pariter & annunciata: cæteri autē, annunciationis huius ad nos, ministri & adiutores fuerūt. ¶ Nunc de eo qd iam prælibatū est, spūs ubi uult spirat, scilicet de ipsa processione uel procedentis persona, qd deus & dñs sit, & eiusdē cū patre & filio maiestatis siue potestatis, in hoc ipso dū procedit, latius dicendū est. Nūc qd non mi- nus à filio q̄ à patre pcedat, hæc tenus à nobis sermo habitus, profecutus est.

¶ De ipso procedente spiritu sancto, & diuina ipsius potentia, iuxta quam dictum est, spiritus ubi uult spirat.

Ca. X.

Lausula hæc q̄ breuissima, spūs ubi uult spirat, diuinā eiusdē spūs sancti naturā diuinam nihilominus potentia, magnifice nobis, qui in eū credimus, enūciat, & manifeste quædā definitio est, hunc secernens ab om̄i spiritu quicunq; deus non est uel sub deo spirat. Nullus em̄ spūs præter hunc spiritū qui deus est ubi uult spirat. Creatus quilibet spūs bonus siue malus spirat quo spirare mittit uel per mittitur: nec ita spirat, ut ipsa spūs nostri substantiam ingrediat, nisi solus creator spūs. ¶ Quid ergo est (inquis) qd quilibet homo spiritu maligno plenus dicit: Sicut em̄ legimus hominē quē- dam sanctū uel fidelē, uerbi gratia, Stephanū, plenu spiritu sancto: ita & Iudā legimus pua- sum à spiritu maligno, non quomodo cunq; sed ita ut de illo dicat Euangelista, quia in tra- uis

De filio Dei spiritus sc̄tus procedit. De sanctis homi- nibus uox uel doctrina spiri- tus sancti, Iohan. 3

Quatuor præ- cipua flumina seu sacramen- ta Christi Gene. 2.

Iohan. 3 Spiritus ubi uult spirat

Obiectio Actū. 6. Iohan. 13

B s uit in

Zach. j. uit in illum Satanas. Similiter de bonis spiritibus, hoc exemplū est apud Zachariam Prophetā. Et dixit ad me angelus qui loquebat in me, Ego ostendā tibi quid sint hæc. Item: Et respondit dñs angelo qui loquebat in me, uerba bona, uerba consolatoria. Et post aliqua, Et ecce angelus qui loquebat in me, egrediebat, & alius angelus egrediebat in occursum eius. ¶ Ad hæc inquit. Nec ista scripturæ testimonia compellūt nos, nec ipsa ratio consentit, ut dicamus uel suspicemur, quod creatus rationalis spiritus rationali spiritui substantia-

Solutio
liter unq̄ poterit aut possit infundi, uel quod rationalis spiritus capax sit alterius, nisi solius spiritus dei. In habitationē duntaxat corporis missus aut permissus sese inserit. Et malus quidem spiritus cōprehensum hominis spiritū ueneno malitiæ inficit, aut furiosis agit flagellis: bonus autē angelus custos appositus humano spiritui, demulcet eū uerbis bonis, uerbis cōsolatorijs: in ipsam autē substantiā neuter sese infundit. Neq̄ em̄ ita subtilior spiritus angelicus humano spiritui ē, ut alter alterius capax, uel alter alteri capabilis sit. Solus creator spiritus, solus (in q̄) & unus deus p̄f & filius & sp̄s sanctus hūano spiritui capabilis ē, quia lōge subtilior est. Si quis diligit me (ait filius) & pater meus diliget eū, & ad eū ueniamus, & mātionem apud eū faciemus. De isto autē paraclito spiritu sancto idem dixit. Vos autē cognoscetis eum, quia apud uos manebit, & in uobis erit.

Iohan. j. 4
Ibidem.

¶ De illo modo spiramenti eius, quo spirans ubi uult ipsam anime substantiam penetrat, & abyssum eius perambulat, & quod huius dignationis experimentum sentire in hac uita ualde paucorum est. Caput XI.

Spiritus sc̄tus
& de foris &
intus spirat.

De foris spirat etiam in malis. j. Reg. 19

Citur hic spiritus deus est, & hoc præsens quoq̄ sententia confirmat, dicens, spiritus ubi uult spirat. Cum uult, de foris per angelū spirat, id est, præceptum uel consiliū dat: Et cū uult, intus per semetipsum spirat, id est, ipsam animæ substantiam sensibilibiter perambulat. At uero istud, quod postremū dixi, ualde paucorū est, dū in corpore uiuentes peregrinantur à dño. ¶ Illud quod primū dixi, quia dū uult, spirat de foris, adeo multorū est ut etiam malis interdū accidere poterit. Exempli gratia: Misit Saul lictores, ut raperent Dauid. Qui cū uidissent eum cum Prophetarū uaticinantū, & Samuel stantē super eos factus est etiā in illis sp̄s dñi, & prophetare cœperūt etiam ipsi. Prophetauerūt & alij nuntij, prophetauerūt & tertij. Abijt & ipse, & factus est etiā super eū spiritus dñi & pphetauit. Effectus em̄ qdam est, ualens aperire interiores oculos, etiam eius qui non meret ingressum ad se eiusdem sp̄s dñi, ut uideat quod ante ignorauit, & intelligat uoluntatē dñi: nimirū ad iudiciū sibi. Quemadmodū & ille Balaam, q̄ de semetipso ait. Dixit Balaam filius Beor, dixit homo cuius obturatus est oculus. Dixit auditor sermonū dei, qui uisionē omnipotentis intuitus est, qui cadit & sic aperitur oculi eius. ¶ De q̄ uidelicet Balaam in p̄nti rōe ppendendū ē, quia cū semel & iteq̄ dictū uel scriptū sit, q̄a occurrēs ei dñs, posuit uerbū in ore eius, nusq̄ dictū ē, posuit in corde eius sicut dīdigno & fideli uiro, prope est uerbum in corde tuo & in ore tuo. Nō em̄ in corde p̄ dilectionē sapiebat ea q̄ dei sunt, q̄uis ore p̄ sciam, p̄ferat ea q̄ dei sunt. ¶ Istū modū spirantus, incoīquinatus, certus, suauis, stabilis, securus, oibus mobilibus mobilior, ipsam animæ substantiā penetrat, & abyssum eius perambulat, ualde paucorū ē experiri, q̄ diu in hac uita sunt à domino peregrini: & cum uix quispiam eorū expertus fuerit, non ualet uerbis exprimere si uelit, quoniam ineffabile est quod sentit. Hic nimirū opus non habet, ut eū doceat quis, quod spiritus sanctus deus sit, ipsa enim infusionis eius unctio docet eum, quemadmodum Iohannes Apostolus in epistola sua dicit. Et nos unctioem habetis à sancto, & non necesse habetis ut aliquis doceat uos, sed sicut unctio eius docet uos de omnibus. Vt q̄ in semetipso expertus hoc dixit. Et aliquos inter illos esse nouerat, qui non nihil haberēt, de ista unctioe mirabili, unctioe ineffabili, per quam intelligit beata anima, quod deo placita sit, sicut & postmodum dicit: In hoc intelligimus quoniam in eo manemus, & ipse in nobis, quoniam de spiritu suo dedit nobis.

¶ Quod ubi paracletus iste spirare uelit, ubi non queritur uel recipitur consolario presentis seculi, & de eo quod ait dominus, rogabo patrem & alijm paraclitum dabit uobis. Ca. XII. Vbi q̄to

Bique so spūs huiuscemodi aspirationē spirare uult? Nā qđ spiret ubi uult, tanqđ deus & oipotens dñs, credimus & scimus: sed hoc nō frustra diligēs animus que rit ubi ille spirare uelit, uel spirare cōsueuerit. Ad hęc inquam. Illic spirare uult & illic spirat aspiratōe illa mirabili, quā dixi, ubi nō est cōsolatio præsētis seculi, ubi est qđ dicat, renuit cōsolari aia mea. Itē: Heu mihi quia incolatus meus plongatus est, habitauī cū habitantibus cedar, multū incola fuit aia mea. Sed hic gemitus, cui nisi deo uel spūi eius ē manifestus? Iccirco & alius dicit: Secretū meū mihi, secretū meū mihi, uā mihi Quā ob causam? Confractōe cōfringet terra, cōtritiōe cōtereēt terra, cōmouione cōmouebit terra, agitātōe agitabit terra: & subaudias, iccirco renuit cōsolari aia mea, quia cōsolatio stabilis nō est in terra, cōfringenda, cōtereēda, cōmouenda, agitāda. Qđ iam in partibus ali quotiēs factū est, uniuersaliter aut ultimo iudicio fiet irrecuperabiliter. Vbi p h mōt causa luctus est uel gemitus, ubi spūs iste paraclētus, id est, cōsolator, spirare uult. ¶ Oēs huius seculi aliā habēt cōsolationē suā, & uā uobis diuitibus (ait dñs) quia habetis cōsolationē uestram. Ad discipulos aut suos dicit. Et ego rogabo patrē, & aliū paraclētū dabit uobis, ut maneat uobiscū i eternū. Aliū paraclētū dixit, uidelicet iccirco, qđ duo sunt paraclēti, multū dissimiles, immo & oppositi, hinc spūs dei, illinc spūs huius mūdi. Vnde & cum dixisset & aliū paraclētū dabit uobis: subiūxit, quē mūdus nō pōt accipere, quia nō uidet eum, nec scit eū, uē suā paclesti cōsolatū & icrastatū habēs cōr suū. Et qđ ē bonū & acceptus ē sensus, qđ dictū ē añ nos, spm scīm, iccirco aliū paraclētū à filio esse nūcupatū, qđ filius ipse pacletus est, alius in psona, nō aliud in natura, sed nihilominus hic sensus, quē nūc dicim⁹, placet, imo & expeditior ē. Deniq; in beata trinitate ē quidē, & necessario cōfitemur ad salutē, qđ est, psonarū pluralitas: sed nō est ibi ulla paraclētos, id ē, cōsolatōis, dualitas. Hic pfecto in hac oppositiōe, ubi deo mūdus opponit, dicendo, & aliū paraclētū dabit uobis pater spiritū ueritatis, quē mūdus nō pōt accipere, quia nō uidit eū, manifesta est dualitas paraclētos, quia sicut duo sunt spūs, alius mūdi, alius dei. Vnde Apłus loquit, nō spm huius mūdi accepimus, sed spm qui ex deo est: sic & duos paraclētos, nihil cōe habentes, recte dici ratio cōuenit, aliū spm huius mūdi qui cōsolat filios seculi in delicijs trāsitorijs, alium spm dei in quo soio cōsolationē habēt filij dei, filij sponsi, qui ablatus est ab eis.

¶ Item de eadem dignatione spirantis ubi uult, iuxta illud in Proverbijs, noli regibus o Lamuel, noli regibus dare uinum, date sinceram merentibus, & uinum his qui amaro sunt animo.

Caput XIII.
Gitur qđ dictū ē, spūs ubi uult spirat, sic uenerabiliter intelligit, qđ nō casu, sed sū rōne iudicij, alias spirare uelit, & alias spirare nolit, quā uidelicet iudicij rōne capia nobis insinuat in parabolis Salomonis uerbis huiuscemodi, Noli regibus o Lamuel, noli regibus dare uinū, qđ nullū secretū ē ubi regnat ebrietas, ne forte bibāt, & obliuiscant iudiciorū, & mutēt cām filiorū paupis. Date sincerā merentibus: & uinū his qđ amaro sunt aio. Bibāt & obliuiscant egestatis suę, & doloris nō recordent ampli⁹. ¶ Lamuel qppe, qđ interpretat in qđ deus, ipse est Chrs, in qđ reuera deus, quē admodū Apłus dicit: De⁹ erat in Chro, mūdū recōciliās sibi. Nec uero ita de⁹ in illo, sicut in nobis, sed mltō differētius, ita uidelicet, ut vbi deus & assumptus hō un⁹ Chrs, una psona sit. Vini qđ dat iste Lamuel, sine dubio hic spūs scūs ē, qđ cū dat⁹ eēt apłis ab ipso dicēte: ego mittā pmissū pñs mei in uos: & illi loquerent linguis, stupētes qđ audiebāt, nesciētes qđ dem ipsi quid dicebant, sed tñ uerū dixerūt, quia multo pleni sunt isti. ¶ Reges qbus uinū hoc dare nolit Lamuel, diuites sunt huius seculi, & in ipis diuitijs superbi, qbus (ut supra iam dictū est) uā uobis ait ipse Lamuel, quia habetis cōsolationē uestrā, & quasi quæreret idē Lamuel, quā ob cām talibus uinū hoc, talibus nolit mittere istū paraclētū, quia nullū (ait) secretū est ubi regnat ebrietas, ebrietatē noiāns illoꝝ supbiā, ipam cōsolatōis ipōꝝ abundantia seu confidentia. Ibi pfecto nullū est secretū eiusmōi, quale uinū istud expetit, quale paraclētus iste requirit. ¶ Quale em secretū exoptat? Nimis, ut homo iugū portans ab adolescentia sua, solitarius sedeat & luceat, præsētē ante oculos suos habens causam, cur lugere debeat, uel delictet, quia mortalis in peccatis aut in periculis peccatorū uiuit, rationem redditurus ante tribunal tremēdi iudicis: ubi quantacūq; habita fuerit cōsolatio pñsētis seculi nihil pderit.

Quam

B 4 Quam

Spūs sanctus
spirat in ijs, q
lugent in hoc
seculo
Psal. 76
Psal. 139

Esa. 24.

Alī mūdi, alī
us electōrum
paraclētus
Luca. 6
Iohan. 14

1. Cor. 2

Matth. 9.

Spūs sa. nō ca
su, sed cū iudi
cio spirat ubi
uult. Prou. 31

Lamuel, chrs
& Cor. 5

Vinū, spūs s.
Luca. 24
Actu. 2

Luca. 6

Secretū, apłū
spiritu sancto
Thren. 3
& Cor. 13

Psal. 76. Quam ob rem, sicut vere uanitate illam contemnit, dicens cum Psalmita, rennuit consolati
 anima mea. Quia ergo non est ibi tale secretum, noli (ait) de Lamuel regibus, id est superbis, dare
 uinum. ¶ Plerumque accidit, ut talium quispiam, gustata (ut sibi uisum est) aliqua uini huius
 portiuncula, scilicet accepto sapientiae suae scientiae sermone, siue prophetia, siue generi-
 bus linguarum, siue aliquo caeterorum charismatum quae distribuit idem spiritus, idem
 dominus, idem deus, diuidens singulis prout uult: ueretur eo in superbia faceretque haereses,
 & schismata. Hoc est quod dicit de regibus illis. Ne forte bibant & obliuiscantur iudicioque
 & mutant causam filiorum pauperis. Obliuiscuntur namque iudicioque haeretici, dum male iu-
 dicant uel sentiunt de scripturis sanctis, & hoc est mutare causam filiorum pauperis, trans-
 gredi uel transferre terminos fidei, quae propria causa est filiorum pauperis, scilicet Christi,
 qui cum diues esset (ait apostolus) pro nobis pauper factus est. ¶ Quibus ergo uel qualibus
 debetur uinum consolationis huius? Date (inquit) siceram merentibus, & uinum his qui amaro
 sunt animo. Merentes illi sunt, amaro animo illi sunt, quibus est praesentis uitae traditum, & futu-
 ra desiderium, & iccirco laudant magis mortuos quam uiuentes, sicut dicit Ecclesiastes: quod cognos-
 cunt lachrymosum exilium suum, iuxta illud. Super flumina Babylonis illic sedimus & fleuimus,
 dum recordaremur Syon. Isti bibant, isti spiritum paraclitum accipiant, & obliuiscantur huiusce ege-
 statis suae, & doloris homini non recordetur amplius: certi facti ex isto pignore, quod pedes san-
 ctorum iam sunt stantes in atrijs tuis Hierusalem, ubi nulla est egestas, & dolor non erit ultra.
 ¶ Quod meror sanctoorum, & amaritudo animi eorum descendat ex magna uirtute
 te fidei, & iccirco consolatione spiritus sancti digni sint. Cap. XIII.

Igitur dulcis meror: & o amabilis amaritudo animi, tam magnam habens re-
 muneracionem gaudij sancti, tam iocundam uisitationem tanti domini, tam su-
 auem consolacionem tanti paracliti, unde te habet spiritus hominis: unde illi p-
 misisti: Nimirum ex uirtute fidei, & uerum illi testimonium perhibes quod fi-
 des eius magna sit. Nisi enim fidem haberet in penetralibus suis, non incederet merens, non
 esset amaro animo, non se cognosceret aegenum & pauperem, non diceret (uerbi gratia)
 quod dixit rex praepotens & splendidus in gloria regni sui. Ecce sicut oculi seruatorum in man-
 nibus dominorum suorum, sicut oculi ancillarum in manibus dominae suae, ita oculi nostri ad
 dominum deum nostrum, donec misereatur nostri: Nesciret dicere, quia multum repleti
 sumus despectione, nesciret quale uel quantum in Adā honorē perdidit, quā in illo obpro-
 briū, quantā despectionē hereditauit. Hoc etenim scire, fidei est: Fides autē ipsa hominis ui-
 ta est. Vnde & Dominus in Propheta dicit, & Apostolus meminit, iustus autem ex fide
 sua uiuit, siue, iustus autem meus ex fide uiuit. ¶ Pulchrum ergo & pium est uide-
 re, hunc introitū paracliti, ubi stanti illi ad hostium & pulsanti fides ianuam aperit, & ille
 ingressus demittit se dignantissima inclinatione in amplexum fidei, & coenat cum illa, &
 ipsa cum eo. Nunquid enim soli filio dei dicere cōpetit, ecce sto ad ostiū & pulso: si quis au-
 dierit uocem meā, & aperuerit ianuam, introibo ad illū, & cenabo cum illo, & ipse mecum,
 & non etiam spiritui paraclito? Immo & huic, nam ipse filius dei siue uerbum dei, nunquam
 nisi per spiritum sanctum, huc ad manendum introire cōsueuit. Ipse spiritus sanctus dux
 est itineris siue introitionis, & miro atque ineffabili modo, cum ipse sit donum patris & filij,
 cum eo modo, de quo nunc agimus, scilicet sensibili gratia, quae magna prerogatiua est, intro-
 ierit, & patrem dat & filium, id est, cognitionem efficit patris & filij.

¶ De distantia fidei, quod & magna fides, & modica fides, & minima fides, cer-
 tas ob causas nominentur in uerbis domini. Cap. XV.

T nos quidem fere omnes fidē habemus, etenim sine fide (ait apłus) impossibi-
 le est placere deo: sed magnā fidē non omnes habemus, unde & eiusmodi grām
 non oēs accepimus. Denique est & magna fides, est & modica fides, est & mini-
 ma fides. Si non ita esset, non diceret alibi dñs, magna est fides tua, & alibi, quod ei
 modici estis modicae fidei, & alibi, quāto magis uos minime fidei. De tribus istis differentijs
 breuiter aliquid pro elucidatione dicendum est. ¶ Minima fides est, ubi hoies Christiani qui
 dem, & Christum cōfiterentes, sed in seculari cōuersatione uiuentes, ita de crastino cogitant &
 solliciti sunt, dicētes, quid manducabimus aut quid bibemus aut quid operiemur: ut propter hanc
 sollicitudinem

Haeretici abu-
 runt uino spi-
 ritus sancti.
 I. Cor. 12.
 Prouer. 31.
 2. Cor. 8
 Vinum dari
 merentibus
 quid sit.
 Eccl. 4
 Psal. 136
 Ephe. 1.
 Apo. 21.

Fides facit ho-
 minem recte
 merentem.

Psal. 132

Abac. 2
 Roma. 1.
 Hebr. 10
 Apoca. 3

Hebr. 11.
 Math. 13
 Idem. 8
 Lucae. 12.
 Minima.

sollicitudinem acriorem uitam aggredi subterfugiant, & penè desperent de cura dei, si in aliquo horum uel ad tempus deficiant. Ideo dominus dicit. Si autem scœnum, quod hodie est, & cras in clybanum mittitur, deus sic uestit, quantum magis uos minimæ fidei? ¶ Modi ca uero fides est, ubi propter metum mortis, sub articulo persecutionis, uocem quis abscedit Christianæ confessionis: quod fecit Petrus ubi Christum negauit & cæteri apostoli, qui relicto eo, omnes fugerunt. Ideo & Petro dixit, cum cœpisset mergi, quia uidens uctum ualidum timuit, modicæ fidei quare dubitasti? similiter & in alia tempestate, tam Petro, q̄ cæteris discipulis, quid timidi estis modicæ fidei? Vtraq; nanq; tempestat, futuramurbationem Iudæorum significabat. Prima, ubi scriptū est, ipse uero dormiebat, cū nauicula operiretur fluctibus. Eius rei signum erat, quod dormiente domino dormitione mortis, discipulorum fides habebat periclitari. Secunda, ubi uenit ad eos ambulās supra mare, & apprehendit manum Petri clamantis quia dubitans cœperat mergi, signum fuit resurrectionis in eo ipso quod supra mare ambulauit, ambulaturus super fluctus mortis, sicut scriptum est. Qui ascendit super occasum, dominus nomen illi, & consolaturus eundem Petrū ut non amitteret gradum apostolicum, qui tunc utiq; clamauit eo quod cœpisset mergi, quando egressus foras, amarè fleuit, & dominus lachrymantem respexit. ¶ Porro magna fides est, ubi tam apostoli q̄ cæteri sancti, non solum mori non timuerunt, uerū etiā mori propter uitā æternā præoptauerunt, secundū exemplū illoꝝ trium puerorū, qui cū dixisset regi Nabuchodonosor, ecce enim deus, quē colimus, potest eripere nos de camino ignis ardētis, & de manibus tuis rex liberare, addiderūt adhuc. Quis si noluerit, notū sit tibi rex, quia deos tuos nō colimus, & statuā auream quā erexisti nō adoramus.

¶ Item de magnæ fidei merore siue amaritudine, & de eo quod Salomon loquitur, cor quod nouit amaritudinem anime sue, in gaudio eius non miscebitur extraneus. Cap. XVI.

Nimirum ad hanc fidem pertinet ille dolor merentium, uel eorū qui amaro animo sunt, propterea quia diu peregrinantur à dño dñi in corpore uiuunt, & nullam ab hoc seculo consolationē recipere uolunt. Gemunt gemūt, nec saltem iccirco gemunt quia morituri sunt, sed iccirco quia uiuunt; & iccirco uitā ipsam desunt, quia uiuendo peccare timent. Ibi est locus, ibi causa postulat, ut eo (quo iam dictum est) modo spiret spūs, qui ubi uult spirat. Quo fructu? Cuius rei effectus? Nimirū, ut donū aliquod suimet infusione tribuat, & tribuendo quasi manu piæ cōsolationis faciem plorantis animæ demulceat, & lachrymam eius abstergat, & quasdam percipiat gaudij primitias, ut mitiget ei à diebus malis, & patienter uiuat, donec ueniat tempus suæ uocationis & sedens homo solitarius cum deo loquatur quotiens uult, & in dono quod accepit exerceatur. Hinc est illud. Cor quod nouit amaritudinem animæ suæ, in gaudio eius non miscebitur extraneus. Quenam est amaritudo animæ, nisi peregrinatio ista, pro qua uel cuius intuitu dicit (ut iam supra memoratū est) Psalmista, heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est, multum incola fuit anima mea, rennuuit cōsolari anima mea. ¶ At uero istā amaritudinem dulcedinē putant, nō peregrinationē, sed patriā existimant uitę huius morā aliquātuā. Et quidē amara illis est mors corporis, immo & ipsa memoria mortis, quō Sapiens dicit o mors q̄ amara est memoria tua homini pacem habenti in substantijs suis, uiro quieto & cuius uitæ directæ sunt in omnibus, & adhuc ualentī accipere cibum. Sed causam mortis, quæ uere amaritudo est, nō considerant, quod per peccatum mors introierit in hūc mundum, non recogitant. ¶ Non parua ergo seiunctione lugentes seiungit à non lugentibus, dicendo, cor quod nouit amaritudinem animæ suæ, in gaudio eius non miscebitur extraneus, & hoc idem est quod saluator ait. Beati qui lugent, quoniā ipsi cōsolabūtur. Quod enī est gaudiū cordis illius, nisi cōsolatio paraclēti huius sancti spūs, uisitantis cor illud propter scientiā amaritudinis ipsius? Et bene de isto gaudio dicit, quia in eo nō miscebitur extraneus. Ipse est enī spiritus ueritatis, & docens omnem ueritatē, sicut & Psalmista dicit, spūs tuus bonus deducet me in terram rectam: custodit animam, ne subrepat spiritus deceptio nis, uere extraneus, quia ueritati contrarius. Hic iam fructus est magnæ fidei, quæ ianuā, (sicut sus

Matth. 8.
Modica

Marci. 14.
Matth. 14.

Matth. 2

Matth. 14.

Lucæ. 22.
Magna.

Danie. 3.

2. Cor. 5

Effectus cōsolationis paraclēti.

Psalm. 93.

Prouer. 14.

Psalm. 119.
Hōies mūdāni mortem uiment.

Eccle. 4.

Beati lugētes

Matth. 5.

Psalm. 142

(sicut supra dictum est) paraclito huic, ut introitet, aperuit mcerendo in amaritudine, & nolendo siue renuendo temporaliter consolari.

¶ Be eo quod dominus, premisso, spūs ubi vult spirat, subiungit, & vocē eius audis, sed nescis unde veniat aut quo vadat: & quod veniens idem spūs, signum aliud quod ostendat, competens gratie quam importat. Cap. XVII.

Vid tandem cum tali uel tanta dignatiōe spirauerit spiritus ubi uult: & uocem

(inquit) eius audis, sed nescis unde ueniat aut quo uadat. Verus sermo quem dixit, & uocem eius audis. Non em̄ tacere potest qui gratiam accepit eiusmodi, etiā si interdum propter causam uel discrimen aliquod tacere uelit. Exēpli gratia: factus sum (ait Hieremias) in derisum tota die, omnes subsannant me: quia iam olim loquor, uociferans iniquitatem, & uastitatē clamito. Et factus est mihi sermo dñi in obprobrium, & in derisum tota die, & dixi. Non recordabor eius, neq; loquar in noie illius. Cū hoc dixisset & hoc dicto tacere proposuisset, quid cōtinuo sequitur? Et factus est (inquit) in corde meo quasi ignis exaestuans, claususq; in ossibus meis, & defeci ferre nō sustinens.

Iohan. 3.
Hō diuinitus inspiratus, tacere nō potest
Hierē. 20

Psal. 38.

Esa. 58

Iohan. 3

Psal. 76

Esa. 66.

Marth. 3
Actu. 2.

Vvaldrada
puella spiritu
sctō repleta

¶ Narratio quorundam signorū, cum quibus uisitacionem sui spūs sanctus dieb; nostris quibusdam dignanter infudit. Cap. XVIII.

E signis maioribus nunc interim taceam, uidelicet de signo uel significatione, qua super dominum in specie columbæ, & super apostolos eius apparuit in igne, ut erat & illius iudicis iram nobis mitigaturus, & istorum corda eatenus infirma per zelum bonum accensurus. De minoribus, quos nostro tempore uis-

dimus nō pigeat uel nos scribere, uel aliquem attendere, si fuerit beniuolus, quicunq; hæc legere dignabitur. **¶** Puellæ cuidam nomine Waldradæ, cum esset in apparatu nuptiarū, q̄ tamen animo eius nō sedebat ipsa nocte, uigilant em̄ alijs dormientibus, sic afflauit iste paracletus, ut præ magnitudine caloris euigilarent q̄ dormiebant, & inclamarent, putantes quod arderet ipsa domus. Iacebat iuxta matrē uiduam, sanctæ uiduitatis propositū habentem, cū per fenestram domus superiorē ecce aduenit & intrauit ignis magnus, & descendens ad eā, q̄ sola hæc uidebat, in os & in secreta uentris illius illapsus est. Prima ipsius mater p̄ magnitudine ardoris, q̄ fortiter tangebatur, somno excussa est, & in clamās altius, surgite (inquit) surgite: ardem; ardemus. At ille ignis erat nō cōburens, sed illuminans: non corpus cōsumens, sed animæ lucens. Cū ergo turbarentur, & ardorem quidem sentirent, sed ignem non uiderent, tandē persensit mater, q̄ ardor ille de filia ueniens sese diffunderet, quæ iam diuino amore inflāmata, uulnerato corde flebat abundanter, ita ut ex illa hora per multū tempus lachrymis fluere non cessaret. Quam uocem eius extic̄ audiuit aliquis: Contigerat em̄ illi secundum hoc ipsum capitulū, quod tractamus nunc, quod dixit dñs, spūs ubi vult spirat, & uocē eius audis, sed nescis unde ueniat aut q̄ uadat. Quæ ergo uocē eius extic̄ audiuit aliq̄, nisi uotū & ppositū, & tenorē sanctæ uirginitatis? Deniq; usq; ad senes

Iohan. 3

ad senectutē in proposito permansit, & in reclusionē uitam solitariā duxit, tandēq; cursu consummato ante hos annos ferme quatuor pro terrenis, de quare medio uocata fuerat, nuptijs ad cœlestes (ut credimus) nuptias transmigravit. ¶ Alius quidam, cū penē incon solabiliter lugeret incolatum suū prolongari, & cum ecclesiastice laudaret mortuos magis q̄ uiuentes, & sicut de Anna legitur nusquam uultus adolescentis in diuersa mutarentur, quadā nocte, cum se sopori dedisset, dolore plenus & totus in luctu, ecce uidit quodam modo cœlum desuper modice aperiri, atq; inde quasi talentū lucidum substantiæ ineffabi lis, substantiæ uiuentis, uelociter atq; dicto citius demitti: quod illapsū pectori eius, ma gnitudine uel pōdere suo protinus illū somno excussit, auro grauius, melle dulcius. Quod ubi illapsū est, primū quidē aliquantula morula quieuit, seq; ab omni motu continuit, il lo quoq; quiescente (ut forte resupinus iacebat) & expectante euentū rei, mox autē moueri cœpit, & circuire uterq; interioris hominis, uterq; animæ, quē (ut faretur) ipse nesciebat ea renus, quod tantæ esset capacitatis. Circuibat itaq; modo mirabili res uiua, & uera uita, sem perq; circuitus sequens erat præcedente maior, multoq; amplior, donec tandem ultima in fusio ueluti quoddam magnum flumen inundans, hoc dabat intelligi uel sentiri, quod totū animæ uel cordis exceptorium plenū esset, & plus capere non posset. Quo facto, iterum quieuit paulisper, ut neq; influeret, quod iam fecerat: neq; efflueret, quod postmodū fecit: & interim uolebat homo interior quasi faciem clarius uidere illius substantiæ uiuen tis, sed quodammodo occultabat se, ut nō uideretur facies eius, cū ualde magno pondere portaretur, & in magna dulcedine sentiretur. Postmodū cœpit reflecti, aliamq; in partem circuitus agens in modū fluminis, per leuam latus effluxit, uidentibus oculis interioris ho minis, quod cū ultimus fluxus efflueret, paululū substitit, & ecce uidebam (ait) quia sub? stantia illa pulcherrima quasi aurum liquidum erat.

Qualis est illa
spūll. infusio.
Psal. 119.
Eccl. 4.
1. Reg. 1.

¶ Item de eo quod ait, & uocem eius audis, quod uox hominis inspirati ge mituosa sit, quid sit nescire unde ueniat, quid sit nescire quo uadat. Cap. XIX.

Gitur quia nemo scit, nisi qui accipit quamlibet gratiarum eiusmodi, recte & ueraciter dicit ipsa ueritas, & uocem eius audis, sed nescis unde ueniat aut quo uadat. Audis uocē gemētis, audis uocē uerba dei loquētis, sed nescis ul' qualē de camino gemituosa uox formata sit, uel quali de flumine uox exultationis & confessionis imbuta & lætificata sit. Hoc est nescire unde ueniat. Et qd est nescire quo uadat. Nimis nescire quid desyderet, cur exultans gemat, gemens exultet. Ipse scit quo tē dat, & secundum scientiam ueram loquitur. Quemadmodum desyderat ceruus ad fontes aquarum, ita desyderat anima mea ad te deus. Et cætera his similia. ¶ Tu forte, dum ille se cretum se esse putat, uel secretum habere quod amat, ut absq; arbitris fortiter pro uelle suo gemat, & uocem sui gemitus ipse audiat, quam utiq; ipsum audire, sicut panem comedere delectat, ita ut ueraciter possit dicere, fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, tu (inquam) forte casu, illo ignorante, prope accubabas, & illo eiulante in sublimē, & gemitibus frena laxate, audisti & miratus es, audisti & cōpassus es, quippe qui eiusmodi uulnus nec dum expertus eras, & iccirco nesciebas tantorum gemituum quæ uel qualis causa e rat. Et reuera mirari poteras. Quis enim tam fortiter gemere potest pro aliqua seculi ama ritudine, quam gemit ille qui eiusmodi est præ dilectiōis dei dulcedine? Ibi plane est quod apłus loquitur. Nam qd oremus, sicut oportet, nescimus, sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Et uere mirum atque ineffabile est, quod cum iste spiritus illis, qui dicunt, super flumina Babylonis illic sedimus & fleuimus, dum recordaremur Syon, pro consolatione detur, unde & dictus uel nominatus est paraclētus, hic idem ad ueniens, cum se infuderit, totumq; animæ habitaculum in possessionem suam redegerit, adauget gemitus, multiplicat lachrymas, crebriora distendit suspiria, facie tamen permanente lætissima, ita ut tu oppido mireris hilaritatem uultus in publico, cuius quasi per insidias delitescens audieras gemitus in occulto. Sicut ergo nescis unde ueniat, ita & illud nescis q̄ uadat, nec satis unq̄ scire poteris, nisi & tibi similiter cōtingat, nisi simile uulnus ab isto spiritu pietatis excipias.

Psal. 47.
Gemitus ma gnus, sed dul cis pie lugen tibus.

Roma. 8

Psal. 136.

In isto

miet qui custodit Israel. ¶ Hoc em̄ dicitur illi, quoniam Israel similis factus est. In quo: Nimirum in eo, quod sicut ille cum deo luctatus est, & contra deum fortis fuit & inualuit, dixitque ad eum flens & rogans eum, quare uera fortitudo est, sicut Osee meminit dicens, & inualuit ad angelum & confortatus est, fleuit & rogauit eum, non dimittat te nisi benedixeris mihi, & benedixit ei in eodem loco, sic & iste non nihil luctatus est cum deo, flendo quod sciret se esse peregrinum, & fortis fuit contra deum, & non poterat deus superare eum, non potuit se continere flente illo & rogante, quin de multitudine uiscerum suorum spiritum paraclitum effunderet in eum. Qui ergo custodiuit illum Israel & genus eius, ut confirmata benedictio, quam quis multis illius populi peccatis offensa, non deficeret, donec Christus ex eo nasceretur, ecce (inquit Psalmista) non dormitabit neque dormiet, id est, te uerum quocumque Israelita custodiet, ut non pecces: sed & si peccaueris, cito peccatum deploras, iuxta illud, amen amen dico tibi, qui credit in me etiam si mortuus fuerit, uiuet.

¶ Nulli nimia securitas habenda sit, & de eo quod Apostolus ait, nolite contristare spiritum sanctum dei, & quod Dauid, quia contristauerat eum, redde, inquit mihi letitiam salutaris tui.

Ca. XXII.

Gitur non nimia securitas habenda uel presumenda est cuiquam dum uiuit, immo quanto familiarius exptus est osculo illud consolantis pacleti, de quo (ut supra meminimus) Apostolus dixit, quia charitas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum, quod datus est nobis, tanto sollicitior esse debet, ne contristet eundem spiritum, sicut idem Apostolus dicit, Et nolite contristare spiritum sanctum dei, in quo signati estis in die redemptionis. Et exponens, quibus ex accidentibus soleat contristari. Omnis (inquit) amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor & blasphemia tollat a uobis, cum omni malitia. ¶ Nam est quidem impassibilis natura spiritus sancti: ueritatem dum se commouet habitans in homine donum eiusdem spiritus sancti. Ipse homo in ipso motu minus dulcedinis & plus sentit seueritatis, si quod negligenter egit, quod melius nouerunt illi qui expti sunt. Exempli gratia. Dauid haec exptus erat, quod dicebat, Et spiritum sanctum tuum ne auferas a me, statim subiungens: redde mihi letitiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me. Nimirum qui grauius peccasset, non recesserat ab eo spiritus domini, de quo sic scriptum est, ubi Samuel unxit eum, & directus est spiritus domini in Dauid a die illa in reliquum: sed non tanta letitia uel iocundum in motu uel attactu suo se exhibebat, sicut eatenus solitus fuerat: nec tam cito recuperauit letitiam siue iocunditatem illam, nisi usque ad satisfactionem congruam, passus interim foras & intus tribulationem magnam, ita ut fere nulli magis quam ipsi congrueret dicere: tribulationem & dolorem inueni. Sciendum quippe quod & intus doluit, eo quod contristasset spiritum domini, & quare foris tribulatio puenit, scilicet domestica clades, sine dubio acriter illum tetigit: & quous scdm corpus euaferit gladium filij sui, gladius tamen usque ad animam puenit, ferrum animam eius ptransiuit.

Luctatio Iacob cum deo
Gen. 32
Osee. 12

Iohan. 11

Ro. 8.
Eph. 4.

Quo contristatur spiritus sanctus in nobis

Psal. 50.

1. Reg. 16.

Psal. 114.

1. Re. 19.
Psal. 104.

RVPERTI ABBATIS

TVITIENSIS DE GLORIFICATIONE TRINITATIS, & PROCESSIONE SANCTI SPIRITUS. Liber III.

¶ Benedicendum esse dominum a nobis quantum possumus, & quod maior sit in laude, multa enim abscondita sunt, & pauca uisimus operum eius.

Ca. I.

BENEDICENTES DOMINUM (ait quidam sapiens) exaltate illum quantum potestis, maior est enim omni laude. Exaltantes eum replemini uirtute, ne laboretis, non enim puenietis. Quis uidit eum & enarrauit? & quis magnificauit eum sicut est ab initio? Multa sunt abscondita maiora his, pauca enim uisimus operum eius. Quae pauca uiderat iste, cum haec diceret: Altitudinem firmamenti & pulchritudinem eius, solē speciosum, uas admirabile, opus excelsi: speciem lunae & gloriam stellarum, quae illuminant mundum, ut cetera opera domini: ac deinde uiros gloriosos legerat uel audierat, quos uel in quibus dominum laudare incipiens. Laude-

Ecc. 45.

C Haec